

Små Træer til Små Haver

Uden et træ i haven, vil de fleste nok synes, at haven mangler noget.

Men hvis haven er lille, kan man godt komme galt af sted med at plante træer. De fleste træer har det jo med at blive store, selv om de er små, når de bliver plantet!

Nogle træer forbliver små

Hvis man vælger de rigtige træer, kan man imidlertid godt plante træer i en lille have, med et godt og varigt resultat. Der findes nemlig en række træer – samt nogle buske der kan formes som træer – som forbliver små, selv når de bliver gamle. Det er træer som Japansk Ahorn, Magnolie, Blomme, Tjørn og Æbletræer podet på 'dværgstamme'. Men se selv listen bagest i folderen, hvor mange af disse små træer og buske er beskrevet nærmere.

Før man vælger et træ fra listen, er det en god idé at læse om plantens øvrige egenskaber. Bl.a. i forhold til nedfaldsfrugt, rodskud, krav til sol og skygge og krav til jorden. Mange af disse egenskaber er beskrevet i listen, men hvis man vil grundigere til værks, kan man søge flere oplysninger i gode havebøger eller planteleksikon.

Placeringen er vigtig.

Én ting er at vælge det rigtige træ. Noget andet at placere det hensigtsmæssigt. Som hovedregel bør man aldrig placere et træ nærmere end 1 meter fra husmur, da det kan give risiko for skader på mure og fundamenter. Desuden skal man overveje træets placering i forhold til verdenshjørnerne, så det ikke skygger på opholdspladser og nabohaver i eftermiddags- og aften timerne, hvor solen kommer fra syd og vest.

Pas på kloakrør og ledninger i jorden

Inden man planter træet, er det også en god idé at undersøge, om der ligger kloakrør eller ledninger i jorden. Hvis man planter et træ nær ved en kloakledning, kan der være en risiko for, at rødderne vokser ind i kloakken og stopper den til. Dette er i øvrigt endnu en grund til at plante små træer, for jo større træet er, jo større er risikoen for tilstoppede kloakker. Man bør også undgå at plante træer ovenpå andre slags ledninger i jorden, såsom vand-, fjernvarme-, el- og telefonledninger. Trærødder kan normalt ikke beskadige sådanne ledninger, men man kan risikere at miste træet i forbindelse med ledningsreparationer, der kræver opgravning.

Slanke træer fylder mindre

Et slankt eller søjleformet træ kan virke 'lille', selv om det bliver relativt højt, og dermed være et godt valg hvis pladsen er begrænset. Eksempler på meget slanke træer er Prydpære, Søjle-Avnbøg, Omorika-gran, Thuja og Cypres.

Langsomt voksende træer

Også væksthastigheden er væsentlig. Et godt eksempel er Taks, som kan blive 10-12 meter høj. Men eftersom Taks kun vokser 10-15 cm om året, vil den i mange år kunne fungere som et 'lille træ'.

Frugtræer podet på dværgstamme

Hvis man gerne vil have et frugtræ i haven, kan man købe et træ, som er podet på en langsomt voksende grundstamme – en såkaldt 'dværgstamme'. Disse træer bliver sjældent over 3-5 meter høje, og der vil gå mange år, før de er fuldt udvoksede. Man kan selvfølgelig også beskære sit æbletræ som espalier-træ op ad en solvendt mur. (Og her er så undtagelsen, der bekræfter reglen om at holde træerne mindst 1 meter fra husmur! Alligevel skal man sørge for at holde en vis afstand. Også espaliertræer kan få tykke stammer...)

Hvis træet alligevel bliver for stort

Hvis et træ er blevet for stort, kan det i visse tilfælde reddes ved at blive 'opstammet', hvor man fjerner sidegrenene på den nederste del af stammen. Derved skaber man et 'rum' med lys og luft under kronen. Men derfor bør man jo stadig passe på med at skygge ind i naboens have!

Planteliste

Den følgende liste indeholder så godt som alle de træer, der på grund af deres størrelse og andre kvaliteter kan komme på tale til plantning i små haver. De særligt langsomtvoksende træer er mærket med ↓.

Listen er suppleret med buske, der kan formes eller anvendes ligesom træer – mærket med et lille ^B. Den væsentligste forskel mellem træer og buske er, at buskene har mange stammer fra jorden, hvor træerne som regel kun har én. Ved løbende beskæring kan man ofte forme en busk som et lille træ med nogle få eller kun en enkelt stamme.

Planter mærket [◇] er til særlig gavn for insekt- og dyrelivet, og vil dermed kunne forøge bestanden af småfugle i området.

Dansk navn	Latinsk navn	Højde ¹	Beskrivelse
Avnbøg (Søjle -)	<i>Carpinus betulus</i> 'Frans Fontaine'	12-15 m	Tæt, søjleformet træ. Meget nøjsom og robust.
Benved (Alm.) [◇]	<i>Euonymus europaeus</i>	3-5 m [↓]	Lille træ el. stor busk med overdådige efterårsfarver. Modtagelig for snareorm i forsommeren, der kan afløve træet helt, men nye blade springer ud kort efter.
Benved (Storfrugtet el. Sakhalinsk)	<i>Euonymus sachalinensis</i> (= <i>E. planipes</i>)	4-5 m [↓]	Elegant lille træ/busk, ofte flerstammet, med overdådige høstfarver. Ikke så modtagelig for snareorm som Alm. Benved.
Blomme [◇]	<i>Prunus domestica</i>	3-6 m	Sart, lille frugttræ. Kræver læ og beskyttede forhold. Ret modtagelig for sygdomme.
Bærmispel [◇]	<i>Amelanchier laevis</i> <i>Amelanchier canadensis</i>	4-5 m 6-8 m	Meget smukt blomstrende prydtæer med overdådig blomstring og lige så overdådige høstfarver. Ofte flerstammede.
Cypres / Thuja	<i>Chamaecyparis</i> / <i>Thuja</i>	6-15 m [↓]	Stedsegrønne, kompakt søjleformede nåletræer, som næsten ikke er til at skelne fra hinanden. Langsomtvoksende (typisk 15-25 cm / år). Mange synes, at disse træer skaber 'kirkegårdsstemning'.
^B Dronningebusk	<i>Kolkwitzia amabilis</i>	2-3 m	Kraftig, overhængende blomsterbusk med parasolform.
^B Dværgmispel	<i>Cotoneaster salicifolius</i> var. <i>floccosus</i>	3-4 m	Stedsegrøn, lille busk, der kan formes som et lille træ ved kyndig beskæring. Mange røde bær om vinteren.
Gran (Omorika-)	<i>Picea omorika</i>	25-30 m	Stedsegrønt nåletræ. På grund af sin meget slanke, næsten søjleformede vækst kan Omorika-gran passes ind på steder, hvor der ellers ikke ville være plads til så højt et træ. Men det bliver stadig et stort træ!
Guldregn [◇]	<i>Laburnum watereri</i>	4-6 m	Velkendt prydtæer med gule blomsterklaser i Maj. Guldregn plantes næsten ikke mere pga. frygten for at børn spiser de giftige frø, i den tro at det er ærter. Men arten <i>L. watereri</i> sætter normalt ingen frø i bælgene og er derfor ikke så risikabel.
^B Hassel [◇]	<i>Corylus avellana</i>	Op til 5 m	Kraftig busk. Kan blive meget skyggende. Kan formes som et lille, flerstammet træ ved stadig beskæring.
^B Have-Aralie (= Fandens Spadserestok)	<i>Aralia elata</i>	4-5 m	Stor busk el. lille træ, flerstammet. Sætter mange rodskud. Stammerne er tæt besat med bittesmå torne, som godt kan flænse en handske eller en barnehånd.
^B Hibiscus (= Syrisk Rose)	<i>Hibiscus syriacus</i>	2-3 m	Stor busk, der kan formes som et lille træ. Kræver sol, læ og let jord, på et beskyttet voksested.
Hjortetaktræ	<i>Rhus typhina</i>	4-5 m	Bredt flerstammet prydtæer, der sætter rodskud i store mængder (og gerne langt fra hovedstammen!).
^B Hyld [◇]	<i>Sambucus nigra</i>	5-6 m	Stor busk eller lille træ, der sætter mange rodskud og megen nedfaldsfrugt. Kan formes som et lille træ.

¹ Den endelige højde som udvokset træ

Japansk Kirsebær	<i>Prunus serrulata</i> 'Shirotae'	4-5 m	Japanske Kirsebær er generelt modtagelige for sygdomme og rådangreb. Overdådig blomstring. Kan være lidt kedelige udenfor blomstringstiden. Der findes mange flere sorter af Japanske Kirsebær. Flere oplysninger kan findes i gode havebøger / planteleksikon.
	<i>Prunus serr.</i> 'Amanogawa'	4-8 m	
	<i>Prunus hilleri</i> 'Spire'	5-8 m [↓]	
Japansk Løn (= Japansk Ahorn)	<i>Acer palmatum</i>	3-5 m [↓]	Små, brede, langsomt voksende træer. Ofte flerstammede. Kræver læ, varme og dybmuldet jord.
Kirsebærkornel [✦]	<i>Cornus mas</i>	4-5 m	Stor busk eller lille træ med gule blomster i marts-april. Ret store mængder nedfaldsfrugt.
Kristtorn [✦]	<i>Ilex</i>	2-6 m	Stedsegrønt træ el. busk, med tornede blade. Hunplanter får røde bær – velkendt juledekoration.
Magnolie	<i>Magnolia loebneri</i> 'Merril'	4-5 m	Bredtvoksende, smukt blomstrende prydbuske/-træer. Ofte flerstammede. Foretrækker sol, læ og en dybmuldet, gerne spagnumblandet jord.
	<i>Magnolia soulangiana</i>	4-6 m	
	<i>Magnolia kobus</i>	5-10 m	
Mispel [✦]	<i>Mespilus germanica</i>	3-5 m	Meget bredtvoksende med dekorativt krogede grene. Kræver sol og beskyttet vokseplads.
Pære (Pryd-) [✦]	<i>Pyrus comm.</i> 'Beech Hill'	6-8 m	Slanke, smukt blomstrende prydræer, med flotte efterårsfarver. De omtrent kirsebær-store Pærer kan syltes.
	<i>Pyrus call.</i> 'Chanticleer'	8-10 m	
	<i>Pyrus caucasica</i>	10-12 m	
Pære (Spise-) [✦]	<i>Pyrus</i>	5-15 m	Slankt og opretvoksende frugttræ, med blomstring i April-Maj og flotte efterårsfarver.
Røn [✦]	<i>Sorbus koehneana</i>	Ca. 2 m	Der findes mange forskellige slags Røn, men de fleste bliver for store til små haver. Flere oplysninger kan findes i gode havebøger / planteleksikon.
	<i>Sorbus commixta</i>	Op til 7 m	
	<i>Sorbus aucuparia</i>	5-15 m	
^B Syren	<i>Syringa</i>	3-6 m	Kraftig busk med mange hovedstammer og som regel mange rodsrud. Kan formes som et lille, flerstammet træ ved stadig beskæring.
Taks (Alm.) [✦]	<i>Taxus baccata</i>	10-12 m [↓]	Stedsegrønt nåletræ med røde frugter (kun på hunplanter). Ekstremt langsomt voksende (10-15 cm / år). Kan klippes som hæk.
Taks (Søjle-)	<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata'	3-5 m [↓]	Meget langsomt voksende, tæt søjleformet, stedsegrønt nåletræ. Se i øvrigt beskrivelsen af Almindelig Taks.
Tjørn [✦]	<i>Crataegus intricata</i>	4-5 m	Der findes mange forskellige slags Tjørn, som kan være velegnede til små haver. Flere oplysninger kan findes i gode havebøger / planteleksikon.
	<i>Crataegus prunifolia</i>	4-6 m	
	<i>Crataegus lavalleyi</i>	5-7 m	
	<i>Crataegus crus-galli</i>	5-7 m	
	<i>Crataegus monogyna</i>	5-10 m	
^B Tusindtop	<i>Sorbaria sorbifolia</i>	2-2,5 m	Kraftig, overhængende blomsterbusk med parasolform og mange rodsrud.
Æble (Paradis-) [✦]	<i>Malus sylvestris</i> 'Masyl'	Op til 5 m	Der findes mange forskellige sorter af Paradisæble, som kan være velegnede til små haver. Flere oplysninger kan findes i gode havebøger / planteleksikon.
	<i>Malus</i> 'Professor Sprenger'	5-6 m	
	<i>Malus hybr.</i> 'Street Parade'	4-7 m	
Æble (Spise-) [✦]	<i>Malus domestica</i>	4-10 m	Der findes mange forskellige sorter af Spiseæbler. Podet på dværgstamme forbliver det et lille træ.
Ærtetræ [✦]	<i>Caragana arborescens</i>	4-5 m	Diskret, ofte flerstammet busk / træ. Nøjsom og robust.

Marts 2004
Poul Erik Pedersen, landskabsarkitekt
Agenda Center Albertslund